

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Татяна Иванова Ичевска,

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“

в Софийски университет „Св. Климент Охридски”

по: област на висше образование 2.1 Филология

професионално направление: Българска литература – Българска литература от Първата световна война до наши дни. Литература за деца и юноши

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 24 от 17.03.2023 г. за нуждите на катедра *Българска литература* към *Факултета по славянски филологии*, като кандидат участва гл. ас. д-р Надежда Ангелова Стоянова от СУ „Св. Климент Охридски”

1. Общо представяне на получените материали

Предмет:

Със заповед № РД 38 – 200 от 26. 04. 2023 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в СУ по област на висше образование 2.1 Филология, професионално направление Българска литература – Българска литература от Първата световна война до наши дни. Литература за деца и юноши, **обявен за нуждите на катедра *Българска литература* към *Факултета по славянски филологии*.**

За участие в обявения конкурс е подал документи **единствен кандидат**: гл. ас. д-р Надежда Ангелова Стоянова от СУ „Св. Климент Охридски”.

Всички необходими документи и материали съгласно Закона за развитие на академичния състав и в съответствие с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ са в наличност.

За участие в конкурса кандидатът гл. ас. д-р Надежда Стоянова е приложил 16 публикации (1 монография, 3 студии и 12 статии). От тях 3 статии са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 7 публикации (1 студия и 6 статии) са по дисциплината „Литература за деца и юноши“.

Обща характеристика на дейността на кандидата:

Познавам развитието на Надежда Стоянова като преподавател и научен работник, защитил успешно дисертационния си труд през 2013 г. Тя е автор на общо 96 публикации, от които 2 монографии, 7 студии, 47 научни статии и 40 други материали (рецензии, отзиви, научнопопулярни текстове, интервюта и др.). Надежда Стоянова води семинарни занятия и лекционни курсове по история на българската литература (*Българска литература между двете световни войни*, *Българска литература след Първата световна война*, *Съвременна българска литература*, *Литература за деца и юноши*) в бакалавърски и магистърски програми. Наред с тях Стоянова подготвя и редица други избираеми курсове, които издават уменията ѝ да адаптира изследователските натрупвания в лекционни курсове, съобразени с реалните нужди на съответните специалности. Надежда Стоянова отлично работи със студентите в бакалавърска и магистърска степен, има 15 успешно защитили дипломанти. Вече 19 години Стоянова е член и на Националното жури по литературознание на Националната конференция с международно участие за студенти и докторанти, която се провежда ежегодно през месец май в гр. Пловдив. Носител е на три национални награди.

2. Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Научната продукция на кандидата **съответства** на минималните национални изисквания за допускане до участие в конкурс за заемане на академичната длъжност 'доцент'.

Основният труд, с който Стоянова участва в конкурса, е книгата „Украси и гримаси. Мода и модерност в българската литература от 20-те и 30-те години на XX век”. София: Парадигма, 2022, ISBN:978-954-326-480-3, 378 с. Рецензирана. Тя се състои от въстъпление, 7 глави, заключителни думи и приложения.

Във фокуса на изследователското внимание на Стоянова е не функционирането на модната дреха в художествената ни литература, а модата, схващана преди всичко като съвкупност от различни жестове и/ли модели на поведение, посредством които човекът на 20. век заявява и опознава себе си. С оглед на това трябва да отбележим, че много добре в книгата са разграничени и обговорени такива ключови за 20-те и 30-те години понятия като мода, модерност, модернизъм. Огледан и коментиран е и широкият спектър от контексти, в които се оказва вписвана модата през избрания за наблюдение период, изведени и анализирани са и различните форми, чрез които тя функционира.

Изложението е разделено на две части. В първата част на книгата – *Модата – културноисторически ракурси и критически прочити*, авторката се спира на европейските и българските критически прочити на феномена „мода”, тук се изгражда и теоретичният фундамент, върху който се полага цялото изследване. Специален акцент е поставен върху реакциите на елитарната ни култура при срещата ѝ с едни или други моди, както и върху механизмите на тяхното усвояване и/или отхвърляне в родна среда.

В първа глава „*Бодлеровият костюм*” на българската междувоенна литература, авторката, стъпвайки върху изследвания на Георг Зимел, Валтер Бенямин, Фарнан Бродел, Ролан Барт, Жил Липовецки, очертава концептуалните параметри на изследването, като поставя специален акцент върху ключовото за книгата отношение мода – модерност.

Лично за мен особено интересна е втора глава *Модни журналы, модерни силуети*, обърната към популярната култура. В нея са разгледани излизалите у нас през двете десетилетия модни журналы и налаганите от тях стандарти за красота. И тук виждам една нишка, която Стоянова би могла да разгърне в евентуални по-нататъшни изследвания по темата – как българската литература консумира тези стандарти, кои са авторите, които обичат да „четат” подобни списания и как боравят с едни или други модни матрици.

Втора част на книгата се спира върху литературните рефлексии на модата в междувоенните десетилетия. Тя се отключва от главата *Модерният Париж и културата на ефимерното*, в която, посредством аналитичните вглеждания в текстовете на Ат. Далчев, К. Константинов, Н. Райнов, П. Осоговец и др., са показани различите лица на града – като непрочетена книга, театър, гробищен парк. В същото време са обговорени провокациите, които на свой ред „столицата на света” отправя към търсеция себе си модерен човек, разкриващ уникалността си, но едновременно с това и криещ истинската си същност зад пъстротата на едни или други маски.

Няма да крия, че моите лични пристрастия са към следващата (четвърта) глава – *Градът на куклите*, структурирана в две части – *Кабарето* и *Карнавалът*. Кабарето и карнавалът са разгледани от Стоянова едновременно като хетеротопии и хетерохронии. Големият град е осмислен като пространство на играта, а индивидът, включвайки се в нея, се оказва (или бива превърнат в) кукла, марионетка, следваща волята и капризите на невидим кукловод. В хода на тази игра драматично, но и иронично се поставя проблемът за човешкото съществуване, за смисъла на това да бъдеш себе си, за желанието, но и за невъзможността да запълниш празнотата в себе си и край себе си със смисъл.

Петата глава *Модни и/или модерни герои* извежда и обговаря субектите, родени от модата, но и въплъщаващи логиката на модата в собственото си (не)парадоксално битуване –

денди, танцуващият човек, скучаещият човек. Ясно са показани техните желания и копнения по съвършенство, често пъти заглушавани и задушавани от скуката и стереотипите на делника.

Последните две глави – *Смешните моди в делника* и *Хуморески и преструвки*, насочват вниманието си към създадените в литературата ни карикатурни и гротескови образи на модата и на модерния човек. Анализирани са както текстове, публикувани в сп. „Българан”, иронизиращи и пародиращи някои от образците и авторитетите на родния авангард, така и в различни песнопойки, не са пропуснати и произведенията на т.нар. „куплетисти”, които извеждат на фокус проявленията на градската мода.

В приложенията са включени неизвестни на аудиторията текстове, излизали в периодичния печат, както и снимки на корици на коментираните във втора глава модни журнари от 20-те и 30-те г. на 20.век. По този начин допълнително се засилва цялостното впечатление за изключително добросъвестно свършената от изследователката работа.

Бих казала, че текстът на Надежда Стоянова се разгръща на две нива. Първото е това, което е организирано в части, глави и подглави, и в което са изтеглени очертаните по-горе сюжети, осмислящи някои от проявленията на модата. Второто ниво се изгражда от бележките. Специално искам да обърна внимание на факта, че бележките към отделните глави на книгата крият в себе си огромен потенциал, защото в тях са кондензирани идеите за следващи изследвания по темата за модата.

Едно от големите достоинства на монографията на Надежда Стоянова е и нейният език. Макар да пише за модата, авторката не се увлича по едни или други литературоведски моди, а е намерила своя почерк, бих казала – вече разпознаваем в изследователските среди. Книгата показва отлично познаване както на теоретичната научната традиция върху модата и модерността, така и на създадените през последните десетилетия разработки по тази тема. Надежда Стоянова не само прибавя свои акценти към вече съществуващите интерпретации, но смятам, че изцяло е успяла да изпълни и поставената си цел – да предложи нов, провокативен, ракурс към проблемите на междувоенните десетилетия.

Студиите и статиите, които съпътстват монографичния труд, показват не само добрата историческа ориентация на Надежда Стоянова, но демонстрират и уменията ѝ да анализира задълбочено и критически както канонични, така и малко познати творби от българската литература, да извежда неочаквани литературноисторически сюжети, да разсъждава самостоятелно и убедително в разнообразни тематични посоки.

3. Приноси:

Надежда Стоянова много точно е описала приносите на монографичния си труд и на статиите и студиите си (обобщени са в 4 точки, всяка от които с няколко подточки). Към казаното от нея бих добавила, че всички нейни тези в монографията са доказани убедително, посредством прецизни вглеждания в микро- и макропоетиката на избраните за наблюдение творби. Едновременно с това авторката непрекъснато отчита и сложните връзки на литературата с другите изкуства. Книгата на Надежда Стоянова убедително показва, че посредством модата като феномен ясно може да се види така характерното за междувоенните десетилетия търсене на себе си, стремежът (личностен и национален) за утвърждаване на собствената ценност сред другите. В същото време наблюденията ѝ показват и друга важна особеност на периода – разклащането на границите между елитарна и масова литература, между център и периферия, между утвърдени и маргинализирани автори. В този смисъл заслужава адмирации привличането на такива автори и произведения, които за първи път се оказват обект на изследователски интерес. Като приноси бих посочила и анализите на Стоянова върху малко популярни текстове на иначе свръхобговаряни автори (Ат. Далчев, Г. Милев), защото именно чрез тях става възможно да бъдат подложени на проблематизиране някои отдавна наложени в литературната наука представи за тяхното творчество. Посредством вглеждането в текстовете за деца на Николай Кънчев и Биньо Иванов пък Стоянова успява да разкрие специфични и неизследвани до този момент черти на техния поетически почерк.

Представените за рецензиране трудове на Надежда Стоянова са изцяло оригинални и не дублират материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор”. В работите на кандидата има важни научни приноси, за които свидетелства и списъкът с цитиранията. Всички предложени на вниманието на научното жури разработки притежават и висока практическа приложимост и са в пряко отношение към академичната учебна работа. С основание може да се каже, че Надежда Стоянова се нарежда сред сериозните и задълбочени изследователи на българската литература.

4. Заключение:

След запознаване с материалите и научните трудове, приложени по процедурата, и анализа на тяхната значимост, на съдържащите се в тях приноси моменти и на цялостната научна и преподавателска дейност на Надежда Стоянова, съм убедена, че тя напълно отгова-

ря на изискванията за получаване на академичната степен 'доцент', затова давам своята **положителна оценка** за кандидатурата ѝ.

Препоръчвам на научното жури да предложи на Факултетния съвет на Факултета по славянски филологии да избере гл. ас. д-р Надежда Стоянова за **доцент** в СУ.

10. 07. 2023 г.

Рецензент: .....

(подпис)

Проф. дфн Татяна Ичевска